

УДК 339.5

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2026-2-45>

РОЛЬ СТАНДАРТІВ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В. В. ЄВТУШЕНКО

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри товарознавства, стандартизації та сертифікації,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8720-5804>

Анотація. *Мета* дослідження полягає у визначенні впливу міжнародних стандартів на розвиток міжнародної торгівлі та обґрунтування їх економічної й політичної ролі. *Методика дослідження* ґрунтується на застосуванні системного підходу, аналізі міжнародних нормативних документів і узагальненні наукових напрацювань. *Результати.* За результатами проведених досліджень встановлено, що стандарти забезпечують узгодженість продукції, стимулюють інноваційні процеси, сприяють зниженню витрат і трансакційних бар'єрів, а також підвищують прозорість ринку, проте водночас супроводжуються проблемами гармонізації та нерівних можливостей для різних країн. *Практична значущість результатів дослідження* полягає у визначенні ефективних напрямів удосконалення впровадження стандартів через розвиток інфраструктури якості, активізацію міжнародної взаємодії та підтримку країн, що розвиваються.

Ключові слова: міжнародна торгівля, стандарти, гармонізація, якість, глобалізація.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Сучасна міжнародна торгівля характеризується зростанням взаємозалежності між національними економіками та поступовим зникненням бар'єрів завдяки процесам глобалізації. Це створює нові можливості для виробників виходити на світові ринки, але водночас посилює конкуренцію на внутрішньому ринку. Традиційні інструменти регулювання, такі як тарифні та нетарифні обмеження, поступово втрачають ефективність через вимоги Світової організації торгівлі (СОТ). У цих умовах стандарти стають ключовим механізмом регулювання міжнародної торгівлі, забезпечуючи сумісність продукції, прозорість ринку та захист національних виробників. Попри очевидні переваги впровадження міжнародних стандартів у торгівлі, існує низка аспектів, які залишаються недостатньо вивченими та потребують наукового аналізу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження, які проводились різними науковцями показують, що міжнародні стандарти у торгівлі розглядаються як ключовий інструмент гармонізації ринків, але водночас як потенційний бар'єр для країн із менш розвинутою інфраструктурою. Зокрема, Давиденко Г. у своїй праці звертає увагу на те, що стандарти не можна розглядати лише як технічний інструмент – вони є комплексним явищем, яке поєднує економічні, політичні та інституційні виміри [1]. В іншій своїй праці [2] вона зазначає, що впровадження стандартів може мати як позитивний ефект на технологічно розвинені сектори економіки, так і негативний на сировинний сектор та вказує на важ-

ливість гармонізації стандартів. У дослідженні [3] зосереджено увагу на необхідності тісної співпраці між усіма учасниками міжнародної торгівлі для створення ефективних та гнучких стандартів, здатних адаптуватися до швидких змін глобального ринкового середовища. Михайленко О.Г. у своїй праці [4] підкреслює, що стандарти є надзвичайно вагомим чинником у регулюванні та координації міжнародного ринку й які мають значення не лише для економічного розвитку, а й для формування сучасного суспільства загалом.

Також відомі дослідження іноземних науковців, зокрема у праці [5] акцентується увага на ролі міжнародних стандартів у підвищенні ефективності окремих компаній, економіки країн та міжнародної торгівлі. У роботі [6] зазначено, що емпіричні дослідження впливу стандартів на торгівлю гальмуються через труднощі вимірювання, суперечливі ефекти та проблему взаємозалежності факторів, що ускладнює визначення причинно-наслідкових зв'язків.

Огляд сучасних наукових праць і досліджень, які стосуються даної проблематики, свідчить про необхідність поглибленого аналізу ролі міжнародних стандартів у міжнародній торгівлі.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає у розкритті ролі міжнародних стандартів у формуванні сучасної системи міжнародної торгівлі та визначенні переваг і недоліків від їх впровадження.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна міжнародна торгівля розвивається в умовах постійного посилення глобаліза-

ційних процесів, що зумовлює тіснішу інтеграцію національних економік у світове господарство. Відкритість ринків створює нові можливості для виробників, але водночас підсилює конкуренцію, за якої внутрішні економіки стають більш вразливими до зовнішніх впливів.

У цьому контексті особливого значення набувають стандарти, які виконують багатofункціональну роль: вони забезпечують якість і безпеку продукції, формують довіру споживачів, а також виступають інструментом регулювання доступу до ринків. Стандарти можуть одночасно сприяти інтеграції у світову економіку та слугувати засобом захисту національних виробників.

Актуальність дослідження полягає у необхідності визначення того, як саме стандарти впливають на ефективність міжнародної торгівлі, які переваги вони створюють для компаній та держав, а також які обмеження можуть виникати внаслідок їх впровадження.

Водночас важливо враховувати, що застосування стандартів у міжнародній торгівлі не відбувається у відриві від глобальних правил та інституцій. Хоча держави прагнуть підтримати національних виробників шляхом надання фінансових програм, податкових пільг, грантів та інвестиційних стимулів, що спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та захист внутрішнього ринку [7] така політика має відповідати вимогам Світової організації торгівлі (СОТ), зокрема принципам недискримінації [8] прозорості [9] та обмеження державних субсидій [10], щоб уникнути порушення міжнародних торговельних угод. Враховуючи, що країни-члени СОТ поступово зобов'язані знижувати митні ставки та скорочувати використання квот та інші бар'єри, уряди

змушені шукати альтернативні інструменти впливу на зовнішньоекономічні процеси. У цьому контексті дедалі більшого значення набувають стандарти, які визначають вимоги до якості, безпеки та екологічності продукції, слугують засобом захисту внутрішнього ринку та водночас сприяють гармонізації правил, полегшуючи доступ на зовнішні ринки для національних компаній.

Таким чином, у ситуації, коли можливості застосування митних та квотних обмежень поступово звужуються міжнародними правилами, держави дедалі активніше використовують стандарти як легальний інструмент регулювання торгівлі. Їх застосування у міжнародній торгівлі має насамперед економічний ефект, що проявляється у п'яти ключових напрямках, через які стандарти сприяють розвитку світової торгівлі (рис. 1).

Першим із них є сумісність, завдяки якій забезпечується узгодженість товарів і систем, які створені різними виробниками, що дає змогу продукції легко інтегруватися на різних ринках, а компаніям не витрачати кошти на її спеціальну адаптацію або технічні зміни. Наступний напрямок полягає у сприянні інноваціям – стандарти створюють спільну основу, на якій компанії можуть розробляти нову продукцію та технології не витрачаючи час на вирішення проблем сумісності, а зосереджуються на нових рішеннях. При цьому зростає конкурентоспроможність продукції, знижуються витрати на її виробництво, нові технології швидко виходять на ринок, що стимулює міжнародну торгівлю.

Не менш важливим є напрям економії масштабу у виробництві, адже уніфіковані вимоги дозволяють компаніям виготовляти продукцію великими партіями без потреби змінювати її для кожного окремого

Рис. 1. Напрямки економічних переваг від застосування стандартів

Джерело: побудовано автором

ринку, що зменшує собівартість, оптимізує ресурси та забезпечує більш ефективне використання виробничих потужностей.

Зниження трансакційних витрат є четвертим напрямком, який означає, що завдяки стандартам взаємодія між компаніями стає значно простішою та менш затратною. Єдині вимоги скорочують кількість додаткових перевірок, а сертифікація продукції відбувається швидше, оскільки вона вже відповідає міжнародним нормам. Крім того, переговори між партнерами стають ефективнішими, адже сторони користуються спільними правилами, що зменшує час на узгодження умов. У результаті бізнес економить ресурси на адміністративних процедурах, юридичному супроводі та технічних узгодженнях, отримуючи можливість швидше укласти угоди й розширювати присутність на міжнародних ринках.

Останній напрямок, який демонструє економічний ефект від впровадження стандартів – зменшення інформаційної асиметрії. Він проявляється в тому, що завдяки стандартам ринок стає більш відкритим і зрозумілим для всіх його учасників. Виробники та споживачі отримують однакові дані про характеристики товарів, і це підвищує прозорість та формує довіру між сторонами. Завдяки цьому мінімізуються ризики та невизначеність у процесі торгівлі, дозволяючи бізнесу ефективніше укласти угоди й розширювати співпрацю на міжнародному рівні.

В сукупності ці чинники формують комплексний економічний ефект, який проявляється у скороченні витрат, підвищенні продуктивності виробництва, розширенні можливостей виходу на нові ринки та зміцненні конкурентних позицій підприємств на світовій арені.

Не менш важливим від економічного є політичний ефект від впровадження стандартів у міжнародній торгівлі, який полягає у зміцненні позицій держав на світовій арені, гармонізації правил між країнами та зниженні торговельних бар'єрів, що сприяє інтеграції у глобальні економічні процеси.

Стандарти дозволяють країнам забезпечити свій ринок від недобросовісної конкуренції та низькоякісної продукції, створюючи політичний інструмент контролю за імпортом і захищаючи національного виробника.

Узгоджені стандарти та технічні регламенти між державами зменшують кількість конфліктів у сфері торгівлі, сприяють політичному діалогу та формують довіру між партнерами. Вони створюють спільну нормативну базу, яка забезпечує прозорість і взаємного визнання сертифікації, що особливо важливо для інтеграційних об'єднань, таких як, наприклад, Європейський Союз. Завдяки стандартам країни отримують можливість ефективніше співпрацювати, узгоджувати технічні вимоги та уникати бар'єрів, що зміцнює політичну стабільність і сприяє розвитку міжнародної торгівлі.

Країни, які активно впроваджують стандарти, отримують політичні переваги у переговорах, адже їх продукція відповідає глобальним вимогам, що підвищує авторитет держави у світовій економіці.

Зниження торговельних бар'єрів означає, що єдині стандарти відкривають доступ до ринків без потреби у складних технічних узгодженнях. Вони зменшують політичні суперечки щодо різних вимог до продукції та створюють умови для розвитку багатосторонніх угод, в яких всі учасники дотримуються спільних правил. Це робить міжнародну торгівлю більш прозорою та передбачуваною.

Інтеграція у міжнародні організації відбувається завдяки використанню міжнародних стандартів, таких як ISO або ІЕС. Їх застосування є необхідною умовою для участі у глобальних економічних і політичних структурах, адже саме стандарти визначають єдині правила гри на світовому ринку. Це посилює вплив країни на формування міжнародних норм торгівлі та дозволяє активно брати участь у створенні спільних рішень.

У результаті стандарти стають не лише технічним інструментом, а й важливим політичним механізмом, що забезпечує довіру, співпрацю та стабільність у міжнародних економічних відносинах.

Разом із процесом впровадження стандартів у міжнародній торгівлі в умовах глобалізації виникають численні труднощі, які стають викликами як для розвинених країн, так і для тих, які перебувають на стадії розвитку.

Однією з ключових проблем є відмінності між технічними регламентами та стандартами різних держав. Саме ця невідповідність ускладнює їх гармонізацію, яка потребує значних ресурсів, часу та політичної волі, а також може призводити до торговельних конфліктів. У цьому контексті важливо враховувати, що використання міжнародних стандартів зазвичай означає підпорядкування глобальним правилам, що може обмежувати можливості держави захищати власний ринок або підтримувати національних виробників.

Існують також і практичні труднощі: не всі країни мають достатньо розвинену інфраструктуру для впровадження стандартів (лабораторії, органи сертифікації, системи контролю), що створює нерівні умови для учасників світової торгівлі.

Водночас процес гармонізації стандартів у міжнародній торгівлі супроводжується не лише технічними або економічними труднощами, а й політичними ризиками. Одним із таких ризиків є використання стандартів як інструменту політичного тиску або прихованого протекціонізму, коли держави запроваджують надмірні вимоги з метою захисту власних виробників.

Крім того, варто враховувати нерівність можливостей між державами. Якщо розвинені країни мають достатньо ресурсів для активного впровадження стандартів та навіть впливу на процес їх формування, то

економіки країн, які розвиваються, часто змушені лише пристосовуватися до вже встановлених глобальних правил. Така асиметрія створює додаткові виклики для їх інтеграції у міжнародну торговельну систему.

Вирішення проблем, які виникають під час впровадження міжнародних стандартів у торгівлі, можливе лише через комплексний підхід, який поєднує гармонізацію регламентів та стандартів, розвиток національної інфраструктури та міжнародну підтримку. Гармонізація стандартів потребує активної участі країн у діяльності міжнародних організацій, таких як ISO ((International Organization for Standardization),) – міжнародна організація зі стандартизації; IEC (International Electrotechnical Commission) – міжнародна електротехнічна комісія; ITU (International Telecommunication Union) – міжнародний союз електрозв'язку, який встановлює стандарти у сфері телекомунікацій та цифрових технологій; CEN (European Committee for Standardization) та CENELEC (European Committee for Electrotechnical Standardization) – європейські організації, які розробляють стандарти для країн ЄС та ін., що дозволяє зменшити розбіжності між технічними вимогами та уникати торговельних конфліктів. Країнам, які розвиваються, потрапити до міжнародних організацій зі стандартизації можливо через офіційні механізми членства та співпраці. Наприклад, ISO має різні рівні участі: повноправні члени, члени-кореспонденти та абоненти. Для країн із обмеженими ресурсами передбачено статус кореспондентів або абонентів, що дозволяє брати участь у роботі технічних комітетів, отримувати доступ до документів та поступово інтегруватися у процес гармонізації стандартів.

Окрім цього, ключову роль відіграє фінансова та технічна підтримка країн, які розвиваються. Її можуть здійснювати міжнародні інституції – Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку, а також програми ООН (наприклад, UNIDO або UNDP). Важливим джерелом допомоги є Європейський Союз, який через грантові та технічні програми підтримує модерніза-

цію виробництва, створення лабораторій та органів сертифікації. Також значну роль відіграють двосторонні проекти технічної допомоги від розвинених держав, що сприяють підвищенню інституційної спроможності та розвитку інфраструктури якості.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Проведене дослідження підтверджує, що міжнародні стандарти є важливим чинником розвитку світової торгівлі, оскільки сприяють підвищенню ефективності виробництва, скороченню витрат, активізації інноваційної діяльності та зміцненню конкурентних позицій підприємств. Водночас процес їх впровадження супроводжується рядом проблем, серед яких – відмінності між національними технічними вимогами, недостатній розвиток інфраструктури якості в окремих країнах, а також нерівність економічних можливостей держав. Додатковими викликами виступають складність узгодження стандартів на міжнародному рівні та ризик їх використання як інструменту прихованого обмеження торгівлі.

Для ефективного подолання зазначених труднощів необхідним є комплексний підхід, що передбачає розширення участі країн у міжнародних процесах стандартизації, модернізацію національних систем контролю якості, підвищення прозорості регуляторної політики та залучення міжнародної фінансової і технічної допомоги. Важливим також є поетапне впровадження стандартів, що дозволяє знизити навантаження на суб'єктів господарювання та забезпечити їх адаптацію до нових вимог.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з детальнішим вивченням впливу стандартів на окремі сектори економіки, оцінкою результативності гармонізації технічних регламентів, а також аналізом їх ролі в умовах цифровізації міжнародної торгівлі. Особливої уваги потребує дослідження механізмів підтримки країн, які розвиваються, з метою їх ефективної інтеграції у глобальну систему стандартизації та підвищення рівня конкурентоспроможності на світових ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Давиденко Г. Сутність та економічна природа стандартів міжнародної торгівлі в сучасних дослідженнях. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2016. № 21. С. 56–62.
2. Davydenko H. V. The European Experience in the Application of Standards and their Impact on International Trade. *Business Inform*. 2019. Vol. 2, no. 493. P. 53–57. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-2-53-57>
3. Балик У. О., Орлова В. В., Данило С. І. Аналіз розвитку міжнародних стандартів якості послуг у контексті глобалізаційних викликів. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 8. С. 1–23. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12755126>
4. Михайленко О. Стандартизація як фактор розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією в сучасному суспільстві. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка*. 2017. Т. 1, № 1 (49). С. 26–32.
5. Leonard D. The Efficiency Impact of International Standards on Global Trade, National Industries, and Individual Organizations: The Influence of Quality and Risk Management. *Standards Engineering*. 2013. Vol. 65, No. 1. P. 1–7.
6. Clougherty J. A., Grajek M. International standards and international trade: Empirical evidence from ISO 9000 diffusion. *International Journal of Industrial Organization*. 2014. Vol. 36. P. 70–82. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijindorg.2013.07.005>
7. У 2025 році Уряд продовжить підтримку національного виробника та стимулювання економіки України. *Темінар*. URL: <https://surl.li/hquyrn> (дата звернення: 08.04.2026)

8. Генеральна угода з тарифів і торгівлі. Офіційний веб портал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text (дата звернення: 08.04.2026)
9. Угода про технічні бар'єри в торгівлі. Офіційний веб портал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_008#Text (дата звернення: 09.04.2026)
10. Угода про субсидії та компенсаційні заходи. Офіційний веб портал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_015#Text (дата звернення: 09.04.2026)

REFERENCES

1. Davydenko H. (2016). Sutnist ta ekonomichna pryroda standartiv mizhnarodnoi torhivli v suchasnykh doslidzhen-niakh [The essence and economic nature of international trade standards in modern research]. *Rehionalni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrainy*, no. (21), pp. 56–62. [in Ukrainian].
2. Davydenko H. V. (2019). The European Experience in the Application of Standards and their Impact on International Trade. *Business Inform*, no. 2(493), pp. 53–57. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-2-53-57> [in Ukrainian].
3. Balyk U. O., Orlova, V. V., & Danylo, S. I. (2024). Analiz rozvytku mizhnarodnykh standartiv yakosti posluh u konteksti hlobalizatsiinykh vyklykiv [Analysis of the development of international service quality standards in the con-text of globalization challenges]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, no. (8), pp. 1–23. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12755126> [in Ukrainian].
4. Mykhailenko O. (2017). Standardyzatsiia yak faktor rozvytku mizhnarodnoi torhivli silskohospodarskoiu produktsi-ieiu v suchasnomu suspilstvi [Standardization as a factor in the development of international trade in agricultural products in modern society]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seria: Ekonomika*, no. 1 (49), pp. 26–32. [in Ukrainian].
5. Leonard D. (2013). The Efficiency Impact of International Standards on Global Trade, National Industries, and Indi-vidual Organizations: The Influence of Quality and Risk Management. *Standards Engineering*, Vol. 65(No. 1), pp. 1–7.
6. Clougherty J.A. & Grajek M. (2014). International standards and international trade: Empirical evidence from ISO 9000 diffusion. *International Journal of Industrial Organization*, no. 36, pp. 70–82. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijindorg.2013.07.005>
7. 7eminar. (2024, 20 lystopada). U 2025 rotsi Uriad prodovzhyt pidtrymku natsionalnoho vyrobnyka ta stymuli-uvannya ekonomiky Ukrainy [In 2025, the Government will continue to support the national producer and stimulate the economy of Ukraine]. Available at: <https://surl.li/hqyypn> [in Ukrainian]
8. Heneralna uhoda z taryfiv i torhivli (HATT 1947). (b. d.) [General Agreement on Tariffs and Trade]. Ofitsiinyi veb-portal parlamentu Ukrainy. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text [in Ukrainian]
9. Uhoda pro tekhnichni bariery v torhivli. (b. d.) [Agreement on Technical Barriers to Trade]. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_008#Tex [in Ukrainian]
10. Uhoda pro subsydii ta kompensatsiini zakhody. (b. d.). [Agreement on Subsidies and Countervailing Measures] Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_015#Text [in Ukrainian]

Valentyna Yevtushenko, Kherson National Technical University. The role of standards in international trade in the context of globalization.

Annotation. The purpose of the study is to reveal the role of international standards in the formation of the modern system of international trade and to determine the advantages and disadvantages of their implementation. The research methodology is based on the application of a systemic approach, which allows for a comprehensive consid-eration of international trade as a multi-level system of interconnected processes; analysis of international regulatory documents, and generalization of scientific developments in the field of international economics and standardization, which made it possible to systematize existing approaches to assessing the economic and political effects of the imple-mentation of standards. **Results.** It has been established that standards perform a multifunctional role: they ensure product compatibility, stimulate innovation processes, contribute to economies of scale and reduce transaction costs, and also reduce information asymmetry, forming trust between market participants. This creates a complex economic effect, which is manifested in reducing costs, increasing productivity and expanding opportunities for entering new markets. At the same time, standards have a political effect, as they contribute to the harmonization of rules between countries, the reduction of trade barriers, integration into international organizations and the strengthening of the po-sitions of states on the world stage. However, the process of their implementation is accompanied by difficulties: differ-ences between national technical regulations, inequality of economic opportunities of states, insufficient development of quality infrastructure and the risk of using standards as a tool of hidden protectionism. **The practical significance of the research results** lies in identifying effective directions for improving the implementation of standards through the development of national infrastructure, the activation of international cooperation and the attraction of financial and technical support for developing countries. Prospects for further research are related to the analysis of the impact of standards on individual sectors of the economy, the assessment of the effectiveness of the harmonization of technical regulations and the study of their role in the conditions of digitalization of international trade.

Keywords: international trade, standards, harmonization, quality, globalization.

Дата надходження статті: 24.04.2026

Дата прийняття статті: 15.05.2026

Дата публікації статті: 22.06.2026